

ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Аналітычная справаздача па выніках назірання за рэгістрацыяй ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты

Назіранне за выбарамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца РПГА “Беларускі Хельсінкскі камітэт” і ПЦ “Вясна” ў рамках кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары”

Высновы

- пададзена 55 заяў аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты, што з’яўляецца рэкордам за ўсю гісторыю прэзідэнцкіх выбараў;
- у адрозненне ад мінулых выбарчых кампаній, сёлета для падачы заяў аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп было толькі 7 дзён, што ў пэўнай меры ўскладніла задачу асобам, якія мелі намер вылучыцца кандыдатамі ў Прэзідэнты;
- адзін з прэтэндэнтаў, вядомы блогер Сяргей Ціханоўскі, быў арыштаваны і пазбаўлены магчымасці падаць заяву аб рэгістрацыі сваёй ініцыятыўнай групы;
- пасяджэнні ЦВК па рэгістрацыі ініцыятыўных груп трансляваліся ў жывым эфіры, адначасова была магчымасць прысутнасці назіральнікаў, што можна адзначыць як станоўчую практыку, скіраваную на забеспячэнне галоснасці ў дзейнасці камісіі падчас эпідэміі COVID-19;
- зарэгістраваныя 15 ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты – Аляксандра Лукашэнкі, Алега Гайдукевіча, Юрыя Ганцэвіча, Уладзіміра Няпомняшчых, Наталлі Кісель, Віктара Бабарыкі, Валера Цэпкала, Сяргея Чэрачня, Вольгі Кавальковай, Ганны Канапацкай, Андрэя Дзмітрыева, Святланы Ціханоўскай, Аляксандра Таболіча, Юрыя Губарэвіча і Мікалая Казлова, што складае 27% ад агульнай колькасці разгледжаных заяў аб рэгістрацыі;
- адмовы ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп на падставе парушэння добраахвотнасці ўдзелу ў выбарах сведчаць аб маніпуляцыях

Цэнтральнай камісіі палажэннямі ВК і парушаюць прынцып роўнасці кандыдатаў;

- разгляд Вярхоўным Судом скаргаў на адмовы ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты, сведчыць аб неэфектыўнасці гэтага сродку прававой абароны ўдзельнікаў выбарчай кампаніі.

Прававая база

У адпаведнасці з Выбарчым кодэксам Рэспублікі Беларусь¹ асоба, якая мае права абірацца на пасаду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь², не пазней чым за 85 дзён да выбараў падае ў Цэнтральную камісію па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў³ пісьмовую заяву аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы, копіі старонак пашпарта, якія пацвярджаюць грамадзянства і рэгістрацыю на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, спіс членаў ініцыятыўнай групы з указаннем кіраўніка ініцыятыўнай групы і каардынатораў па рэгіёнах. Названыя дакументы могуць быць пададзены як асабіста грамадзянінам, які мае намер вылучыцца кандыдатам у Прэзідэнты, так і яго прадстаўніком на падставе засведчанай даверанасці. ЦВК разглядае заяву ў пяцідзённы тэрмін з дня яе паступлення, рэгіструе ініцыятыўную групу і выдае сябрам ініцыятыўнай групы пасведчанні і падпісныя лісты для збору подпісаў выбаршчыкаў у падтрымку асобы, якая прапануецца для вылучэння кандыдатам у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь.

У рэгістрацыі ініцыятыўнай групы адмаўляецца, калі асоба, якая вылучаецца кандыдатам у Прэзідэнты, не адпавядае патрабаванням ВК. Адмова ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы можа быць абскарджана ў трохдзённы тэрмін з дня прыняцця рашэння аб адмове ў Вярхоўны Суд Рэспублікі Беларусь асобай, якая мае намер вылучыцца кандыдатам у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь. Вярхоўны Суд Рэспублікі Беларусь разглядае скаргу ў трохдзённы тэрмін.

Падача дакументаў на рэгістрацыю ініцыятыўных груп

У адпаведнасці з Каляндарным планам арганізацыйных мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенні выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь,

¹ Далей у тэксце – ВК.

² Згодна з ч. 1 арт. 57 ВК Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь можа быць абраны грамадзянін Рэспублікі Беларусь па нараджэнню, не маладзейшы за 35 гадоў, які валодае выбарчым правам і пастаянна пражывае ў Рэспубліцы Беларусь не менш за дзесяць гадоў непасрэдна перад выбарамі. А згодна з ч. 7 арт. 60 ВК кандыдатамі ў Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь, у дэпутаты не могуць быць вылучаны грамадзяне, якія не маюць права ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь займаць пасады ў дзяржаўных органах і іншых дзяржаўных арганізацыях у сувязі з наяўнасцю судзімасці.

³ Далей у тэксце – ЦВК і Цэнтральная камісія.

зацверджаным пастановай Цэнтральнай камісіі ад 8 траўня 2020 г. № 12⁴ заява і адпаведныя дакументы павінны быць прадастаўлены ў ЦВК не пазней за 15 траўня 2020 года. Адметнасцю гэтай кампаніі стала тое, што з моманту прызначэння выбараў Палатай прадстаўнікоў (8 траўня) і да заканчэння тэрміну падачы заяў аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп у ЦВК (15 траўня) прайшло 7 дзён. На прэзідэнцкіх выбарах 2015 года на гэты этап адводзілася 17, а падчас выбараў 2010 года – 10 дзён.

Улады арыентавалі выбаршчыкаў і патэнцыйных удзельнікаў выбарчай кампаніі на тое, што сёлета выбары Прэзідэнта пройдуць у канцы жніўня. Таму прызначэнне іх даты на 9 жніўня стала ў пэўнай ступені нечаканасцю для многіх.

Назіральнікі кампаніі звяртаюць увагу, што за два дні да прызначэння выбараў быў затрыманы для выканання вынесенага ў пачатку года адміністрацыйнага арышту папулярны блогер Сяргей Ціханоўскі. За дзень да прызначэння выбараў на яго youtube-канале быў выкладзены запіс, на якім Сяргей Ціханоўскі заявіў аб сваім намеры вылучацца кандыдатам. У выніку затрымання ён быў пазбаўлены магчымасці асабіста падаць дакументы на рэгістрацыю сваёй ініцыятыўнай групы.

Астатнія грамадзяне мелі магчымасць падаць у ЦВК заявы аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп. Некаторыя з вылучэнцаў скарысталіся правам ўнесці ўдакладненні ў раней пададзеныя спісы сябраў ініцыятыўных груп, у тым ліку дапоўніць іх новымі сябрамі. Такім правам, у прыватнасці, скарысталіся прыхільнікі Мікалая Статкевіча.

20 траўня на пасяджэнні ЦВК старшыня Цэнтральнай камісіі звярнула ўвагу на тое, што вылучэнцы злоўжылі сваім правам, прадугледжаным ВК, аб унясенні зменаў у дакументы, пададзеныя для рэгістрацыі ініцыятыўных груп. Па сутнасці, некаторыя з іх прадаставілі новыя спісы, і іх было складана разгледзець належным чынам. У сувязі з гэтым Лідзія Ярмошына выказала намер прапанаваць змены ў адпаведнае палажэнне ВК, абмежаваўшыся правам уносіць у пададзеныя для рэгістрацыі ініцыятыўнай групы дакументы толькі змены тэхнічнага характару.

Рэгістрацыя ініцыятыўных груп

Усяго ў ЦВК заявы аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп падалі 55 чалавек, з якіх 30 прадстаўлялі групу “кандыдатаў пратэсту” Мікалая Статкевіча. На выбарах Прэзідэнта 2015 года было пададзена 15 заяў аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп⁵, на выбарах 2010 года – 19⁶, у 2006 годзе – 8, у 2001 – 27

⁴ Далей у тэксце – Каляндарны план.

⁵ <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/Elections-PRB2015-Sved2.pdf>.

⁶ <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/Elections-PRB-sved1.pdf>.

заяў⁷. Такім чынам, падчас сёлетняй выбарчай кампаніі была пададзена рэкордная за ўсю гісторыю прэзідэнцкіх выбараў колькасць заяў на рэгістрацыю ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты. Разгляд заяў аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп адбываўся на трох пасяджэннях ЦВК. Усе пасяджэнні камісіі трансляваліся ў жывым эфіры, што можна ацаніць як станоўчую практыку па забеспячэнні галаснасці ў дзейнасці ЦВК падчас эпідэміі COVID-19. Такую ж практыку варта пераняць ніжэйстаячым выбарчым камісіям.

Зарэгістраваныя 15 ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатамі ў Прэзідэнты – Аляксандра Лукашэнкі, Алега Гайдукевіча, Юрыя Ганцэвіча, Уладзіміра Няпомняшчых, Наталлі Кісель, Віктара Бабарыкі, Валерыя Цэпкала, Сяргея Чэрачня, Вольгі Кавальковай, Ганны Канапацкай, Андрэя Дзмітрыева, Святланы Ціханоўскай, Аляксандра Таболіча, Юрыя Губарэвіча і Мікалая Казлова, што складае 27% ад агульнай колькасці разгледжаных заяў аб рэгістрацыі. На выбарах Прэзідэнта 2015 года было зарэгістравана 8 ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты альбо 53% ад агульнай колькасці пададзеных заяў аб рэгістрацыі, на выбарах 2010 года – 15 (79%), у 2006 годзе – 8 (100%), у 2001 годзе – 23 групы (85%).

Рашэнне аб адмове ў рэгістрацыі прынята ў дачыненні да 40 чалавек, у прыватнасці, было адмоўлена ў рэгістрацыі амаль усім “кандыдатам пратэсту” – папличнікам Мікалая Статкевіча⁸.

Аналіз прычын адмовы ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп дазваляе вылучыць некалькі падстаў, якія выкарыстоўвала ЦВК:

1. *Парушэнне прынцыпу добраахвотнасці ўдзелу выбаршчыкаў у ініцыятыўных групах па вылучэнні кандыдатаў у Прэзідэнты.*

На гэтай падставе ЦВК адмовіла ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп “кандыдатаў пратэсту” – прыхільнікаў Мікалая Статкевіча. Пастановы аб адмове ў рэгістрацыі на такой падставе былі вынесеныя ў дачыненні да Жалезняковай А. М., Мішчанка В. Я., Грачышнікава А. В., Нікалайчык В. А., Хатэнка В. І., Кляшчука І. І., Фралова В. С., Вішняковай А. І., Ашыхмінавай А. І., Кудраўца Д. І., Карабанава П. В., Саляніка М. В., Патоцкай Т. А., Неўмержыцкага У. М., Статкевіча С. У., Абрамовіча А. М., Стрэльчанка Н. А., Зуевіча А. І.

15 траўня Цэнтральная камісія разгледзела заявы аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп Жалезняковай А. М., Мішчанка В. Я., Грачышнікава А. В., Нікалайчык В. А., Хатэнка В. І., Кляшчука І. І., Фралова В. С., Вішняковай А. І. Факт разгляду ўсіх заяў адным пытаннем ЦВК абгрунтавала тым, што ў пададзеных названымі вылучэнцамі спісах сябраў ініцыятыўных

⁷ <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/Archive-Elections-PRB2001-Inic.pdf>.

⁸ Адзіным “кандыдатам пратэсту”, чью ініцыятыўную групу зарэгістраваў ЦВК, стаў Уладзімір Няпомняшчых.

груп фігуруюць практычна адны і тыя ж людзі. Гэта выклікала ў Камісіі сумневы ў добраахвотнасці ўдзелу выбаршчыкаў, у сувязі з чым было вырашана правесці праверку.

У ходзе праверкі ЦВК накіравала запыты ў Дэпартамент па грамадзянстве і міграцыі МУС. У выніку, як паведамлялася на пасяджэнні ЦВК, было ўстаноўлена, што ў спісах ініцыятыўных груп названых вылучэнцаў былі шматлікія недакладнасці пашпартных дадзеных выбаршчыкаў. Акрамя таго, супрацоўнікі ЦВК звярнуліся да мясцовых уладаў з просьбай абзваніць выбаршчыкаў, якія былі ўключаны ў спісы сябраў ініцыятыўных груп.

Па сцвярджэнні супрацоўнікаў ЦВК, многія грамадзяне былі здзіўленыя фактам ўключэння іх у спіс ініцыятыўных груп асобных вылучэнцаў, а некаторыя грамадзяне не змаглі патлумачыць, за каго яны будуць збіраць подпісы. Названыя абставіны дазволілі ЦВК зрабіць выснову аб тым, што пры фарміраванні спісаў быў парушаны пррынцып добраахвотнасці ўдзелу ў выбарах. У той жа час вылучэнцы, апытаныя на пасяджэнні Цэнтральнай камісіі, паведалі, што падчас тэлефонных размоў супрацоўнікі мясцовых выканкамаў запалохвалі і ўводзілі ў зман людзей са спісаў ініцыятыўных груп. У выніку ЦВК прыняла рашэнне аб адмове ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп Жалезняковай А. М., Мішчанка В. Я., Грачышнікава А. В., Нікалайчык В. А., Хатэнка В. І., Кляшчука І. І., Фралова В. С., Вішняковай А. І.

19 траўня на такіх жа падставах ЦВК адмовіла ў рэгістрацыі іншым “кандыдатам пратэсту” – Алене Ашыхмінай⁹, Дзмітрыю Кудраўцу, Пятру Карабанаву, Макалаю Сялянкіу, Тамары Патоцкай, Уладзіміру Неўмяржыцкаму, Рэгіне Беркус, Аляксандру Якушкову, Алене Давыдавай, Сяргею Статкевічу, Аляксандру Абрамовічу, Наталлі Стрэльчанка, Аляксею Зуевічу.

20 траўня ў сувязі з парушэннем прынцыпу добраахвотнасці ўдзелу ў ініцыятыўнай групе ЦВК адмовіла Міхаілу Валынцу¹⁰, Паўлу Спірыну, Сяргею Скрабцу¹¹, Андрэю Мажэйку, Уладзіміру Правальскаму¹².

Эксперты кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” лічаць, што гэтыя адмовы парушаюць нацыянальнае выбарчае заканадаўства і міжнародныя стандарты ў галіне правядзення сумленых і свабодных выбараў.

⁹Алене Ашыхмінай адмова ў рэгістрацыі яе ініцыятыўнай групы была абгрунтавана адсутнасцю звестак аб каардынаторах па раёнах (меліся звесткі толькі пра каардынатораў па абласцях). Па словах Л. Ярмошынай, гэта гэта не проста тэхнічнае парушэнне, але грубае парушэнне ВК, паколькі дадзеная група будзе пазбаўлена магчымасці здаваць падпісныя лісты, якія могуць падаваць толькі каардынатары па раёнах альбо сам кандыдат.

¹⁰Адмова ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы Міхаіла Валынца яго была таксама абгрунтавана адсутнасцю інфармацыі аб каардынаторах (ён пазначыў каардынатарам аднаго сябе).

¹¹Сяргею Скрабцу адмову патлумачылі іншымі парушэннямі патрабаванняў ВК: уключэнне ў спіс сябраў ініцыятыўнай групы імён памерлых асоб, недастатковая колькасць сябраў ініцыятыўнай групы пасля праверкі і выключэння тых грамадзян, аб якіх няма сапраўдных звестак.

¹²Уладзіміру Правальскаму адмова ў рэгістрацыі яго ініцыятыўнай групы была абгрунтавана таксама адсутнасцю звестак аб каардынаторах па раёнах і дат нараджэння амаль усіх сябраў ініцыятыўнай групы (быў пазначаны толькі год іх нараджэння).

ЦВК вызначаў парушэнне прынцыпу свабоды ўдзелу ў выбарах на падставе звестак мясцовых выканкамаў, якія праводзілі праверку па даручэнні самой ЦВК. Такая праверка заключалася ў абзвоне сябраў ініцыятыўных груп з адпаведных спісаў, пададзеных для рэгістрацыі груп. Падчас пасяджэння ЦВК заяўнікі не мелі магчымасці аспрэчыць падобныя звесткі. З рашэнняў Вярхоўнага Суда па скаргах на адмову ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп вынікае, што суд не ацэньваў пытанне даказаннасці парушэння прынцыпу добраахвотнасці, а рашэнне грунтавалася на звестках ЦВК.¹³

Акрамя таго, выклікае пытанні прад'яўленне прэтэнзій толькі да асобных кандыдатаў. Цэнтральная камісія не прывяла аргументаў, чаму, напрыклад, аналагічная праверка не праводзілася ў дачыненні да ініцыятыўных груп іншых вылучэнцаў, у спісе якіх налічвалася вялікая колькасць выбаршчыкаў. Не паведамлена, ці праводзіліся падобныя праверкі ўвогуле.

Падчас мінулых выбараў Прэзідэнта пры рэгістрацыі ініцыятыўных груп ЦВК выкарыстоўвала іншы падыход. Так, на адным з пасяджэнняў старшыня ЦВК Л. Ярмошына адзначала, што Цэнтральная камісія не праводзіла апытанні грамадзян са спісу сябраў ініцыятыўных груп на прадмет іх згоды на ўдзел у зборы подпісаў за патэнцыйных кандыдатаў, каб не было пытанняў аб ціску на сябраў ініцыятыўных груп. Тады задачай ЦВК была праверка фармальнага падстаў для вылучэння кандыдатаў у Прэзідэнты (адпаведнасць усім устаноўленым у Канстытуцыі і ВК патрабаванням, наяўнасць выбарчага права і сапраўднасць пашпартных дадзеных членаў ініцыятыўных груп)¹⁴.

Селектыўны падыход да рэгістрацыі ініцыятыўных груп, які дэманструе ЦВК у сёлетняй выбарчай кампаніі, сведчыць аб маніпуляцыях палажэннямі ВК з боку Цэнтральнай камісіі і не спрыяе даверу да яе неперадузятасці.

2. Недастатковая колькасць ініцыятыўнай групы (менш за 100 чалавек) у выніку выключэння з пададзенага спісу асоб, звесткі аб якіх не адпавядаюць патрабаванням ВК.

Адмовы па такіх падставах атрымалі Марына Адамовіч¹⁵, Юрый Чудзіновіч, Юрый Новікаў, Уладзімір Кійко (у рэгістрацыі іх ініцыятыўных груп было адмоўлена таму, што ў пададзеных імі новых спісах не было пашпартных дадзеных большасці сябраў ініцыятыўнай групы. Гэта дало падставу ЦВК

¹³ Гл., напрыклад, Рашэнне Вярхоўнага Суда па справе № 03п-3/2020 г. па скарге Жалезняковай Анжалікі Мікалаеўны (<http://court.gov.by/ru/sudebnie/postanovleniya/c3d919bf4dd44191.html>);

Рашэнне Вярхоўнага Суда па справе № 03п-5/2020 г. па скарге Клешчука Ігара Іванавіча (<http://court.gov.by/ru/sudebnie/postanovleniya/cedd9c7e4f85416c.html>);

Рашэнне Вярхоўнага Суда па справе № 03п-4/2020 г. па скарге Мішчанкі Веранікі Яўгенаўны (<http://court.gov.by/ru/sudebnie/postanovleniya/d17b8788e35e4368.html>) і інш.

¹⁴ Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 2015 года. Кампанія “Праваабаронцы за свабодныя выбары”. Аналітычная тыднёвая справаздача па выніках назірання: 13-19 ліпеня: <http://elections2015.spring96.org/be/news/78538>.

¹⁵ У рэгістрацыі ініцыятыўнай групы па вылучэнні кандыдатам у прэзідэнты Марыны Адамовіч было адмоўлена ў сувязі з тым, што ў пададзеным ёй новым спісе не аказалася пашпартных дадзеных большасці сябраў яе ініцыятыўнай групы, што дало ЦВК падставу лічыць іх несапраўднымі. Пасля выключэння такіх сябраў у спісе ініцыятыўнай групы не аказалася неабходнай колькасці чалавек.

лічыць іх несапраўднымі), а таксама Алег Нявейка і Жана Раманоўская. Пасля выключэння пэўнай колькасці сябраў у спісах ініцыятыўных груп вышэйназваных асоб не аказалася неабходнай колькасці чалавек.

3. Неадпаведнасць вылучаемых кандыдатур патрабаванням ВК.

3-за гэтага было адмоўлена ў рэгістрацыі ініцыятыўных груп Мікалая Статкевіча, Юрыя Касача (у абодвух - непагашаная судзімасць), Аляксандра Школьнікава, Валерыя Перавошчыкава, Андрэя Іванова (не з'яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь па нараджэнні; нарадзіліся, адпаведна, ва Украіне і Расійскай Федэрацыі).

Як і падчас мінулай кампаніі па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 2015 года, падставамі для адмовы ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы Мікалая Статкевіча сталі нормы ВК, у адпаведнасці з якімі ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы адмаўляецца ў выпадку парушэння патрабаванняў ВК (арт. 61); кандыдатамі ў Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь не могуць быць вылучаны грамадзяне, якія не маюць права ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь займаць пасады ў дзяржаўных органах і іншых дзяржаўных арганізацыях у сувязі з наяўнасцю судзімасці (арт. 60).

Варта ўзгадаць, што асуджэнне Мікалая Статкевіча ў 2011 годзе па “справе аб масавых беспарадках” было прызнана міжнароднымі і беларускімі праваабарончымі арганізацыямі неабгрунтаваным і не адпавядаючым міжнародным абавязальніцтвам Беларусі ў галіне правоў чалавека¹⁶. Міжнародныя і беларускія праваабарончыя арганізацыі неаднаразова заклікалі ўлады краіны да рэабілітацыі ўдзельнікаў “справы аб масавых беспарадках”, у тым ліку, да аднаўлення выбарчага права Мікалая Статкевіча.

4. Невыкананне парадку вылучэння кандыдатам у Прэзідэнты.

На такой падставе была вынесена пастанова аб адмове ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы Сяргея Ціханоўскага. Паколькі сам Ціханоўскі адбываў адміністрацыйны арышт, заява ў ЦВК была падпісана і пададзена яго жонкай і кіраўніком яго ініцыятыўнай групы. Цэнтральная камісія палічыла гэту акалічнасць парушэннем патрабаванняў выбарчага заканадаўства.

15 траўня на пасяджэнні ЦВК загадчыца аддзела прававой, аналітычнай і метадычнай работы апарата Галіна Мкртчян паведаміла, што паводле выбарчага заканадаўства заява аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы павінна быць падпісана самой асобай, якая мае намер вылучыцца кандыдатам у Прэзідэнты. Даверанасць дае толькі права на прадастаўленне пакета дакументаў аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы ў Цэнтральную камісію. Паколькі заяву аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы падала не сама асоба, якая хоча вылучыцца кандыдатам у Прэзідэнты, было прынята рашэнне аб адмове ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы Сяргея Ціханоўскага.

¹⁶ Гл. напрыклад Меркаванне Працоўнай групы ААН па адвольных затрыманнях № 13/2011: <https://www.unwgaddatabase.org/un/Document.aspx?id=2757>.

Вывучыўшы і прааналізаваўшы абставіны, якія папярэднічалі пачатку выбараў, эксперты кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” лічаць, што адмова ў рэгістрацыі гэтай ініцыятыўнай групы парушае выбарчыя правы Сяргея Ціханоўскага.

6 траўня Сяргей Ціханоўскі быў затрыманы для выканання пастановы суда Савецкага раёна г. Гомеля аб прыцягненні яго да адміністрацыйнай адказнасці па ч. 1 арт. 23.34 КаАП (парушэнне парадку арганізацыі або правядзення масавых мерапрыемстваў) у выглядзе адміністрацыйнага арышту на тэрмін 15 сутак. Пастанова аб адміністрацыйным арышце была вынесена 10 студзеня за асвятленне несанкцыянаванай акцыі супраць інтэграцыі з Расіяй, якая прайшла ў Мінску 20 снежня 2019 года. 7 лютага пасля адмовы ў задавальненні скаргі пастанова суда ўступіла ў сілу.

Эксперты кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” лічаць, што прыцягненне да адміністрацыйнай адказнасці за сам факт удзелу ў мірным сходзе з’яўляецца парушэннем міжнародных абавязацельстваў Беларусі ў галіне правоў чалавека. Права на мірныя сходы замацавана арт. 21 Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах¹⁷. Карыстанне гэтым правам не падлягае ніякім абмежаванням, акрамя тых, якія накладваюцца ў адпаведнасці з законам і якія неабходныя ў дэмакратычным грамадстве ў інтарэсах дзяржаўнай ці грамадскай бяспекі, грамадскага парадку, аховы здароўя і маральнасці насельніцтва ці абароны правоў і свабодаў іншых асобаў. У справе аб прыцягненні Сяргея Ціханоўскага да адміністрацыйнай адказнасці за ўдзел у мірным сходзе 20 снежня 2019 года, як і ў справах іншых удзельнікаў той акцыі, улады не мелі падстаў для прымянення названых у арт. 21 Пакта абмежаванняў.

Згодна з арт. 25 Пакта кожны грамадзянін павінен мець без якой бы то ні было дыскрымінацыі і без неабгрунтаваных абмежаванняў права і магчымасць быць абраным на сапраўдных перыядычных выбарах, якія праводзяцца на аснове ўсеагульнага роўнага выбарчага права пры таемным галасаванні і якія забяспечваюць свабоднае волевыяўленне выбаршчыкаў.

З моманту ўступлення ў сілу пастановы аб арышце Сяргея Ціханоўскага і да яго выканання прайшло 3 месяцы, хоць ва ўладаў мелася рэальная магчымасць выканаць яго. Ізаяцыя Ціханоўскага праз выкананне ранейшай пастановы аб яго арышце за 2 дні да прызначэння выбараў, а таксама нядопуск адваката да яго ў ізалятар часовага ўтрымання УУС Гомельскага аблвыканкама пазбавіла яго рэальнай магчымасці падаць заяву аб рэгістрацыі яго ініцыятыўнай групы ў адвядзеныя заканадаўствам тэрміны. Такія факты даюць падставы лічыць, што ўлады спецыяльна стварылі сітуацыю, пры якой Сяргей Ціханоўскі пазбавіўся магчымасці рэалізаваць сваё права стаць кандыдатам у Прэзідэнты.

¹⁷ Далей у тэксце – Пакт.